

ХАРЧОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Харчова промисловість у будь-якій країні, а тим більше в Україні, яка має надзвичайно сприятливі умови для її ефективного розвитку, є однією з провідних ланок всієї економіки, промислового та агропромислового комплексів, ефективне функціонування якої є основоположним чинником економічного і соціального зростання, головною умовою забезпечення підвищення життєвого рівня населення. У структурі потреб людини першорядна роль належить задоволенню природних потреб – в їжі, одязі, житлі тощо. Тільки після досягнення певного рівня задоволення цих потреб актуальними стають інші потреби, які належать до вищого рівня. Тобто харчова промисловість має стратегічне значення, бо кожен мешканець України – споживач продукції цієї галузі.

У системі агропромислового комплексу харчова промисловість тісно пов'язана з сільським господарством як провайдером сировини і з торгівлею. Частина харчової промисловості тяжіє до сировинних районів, інша частина – до районів споживання. Якщо для розвинутих країн характерні обидва типи виробництв, то для слаборозвинутих – переважно другий. Україна також відноситься до другого типу виробництва. У складі харчової промисловості – понад двадцять промисловостей, найважливішими з яких є цукрова, м'ясна, млинарська, круп'яна, виноробна, молокопереробна, консервна та інші [2].

На думку деяких авторів, основними причинами негативних тенденцій є: зміни обсягу виробництва харчової продукції, недостатність фінансових коштів підприємств, що не дозволяє забезпечити належне відновлення, реконструкцію і модернізацію необоротних активів та впровадити новітні досягнення науково-технічного прогресу; недостатнє використання потенціалу окремих галузей (цукрова, спиртова, окремі підгалузі місцевої промисловості); скорочення споживчого попиту; недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази; несприятлива кон'юнктура зовнішнього ринку; протекціоністські заходи з боку країн-імпортерів, занепад галузевої науки [3].

Розвиток харчової галузі промисловості в Україні супроводжується низкою ендогенних та екзогенних чинників. Ці чинники, як стимулюють розвиток харчової галузі, так і гальмують.

Деякі вчені виокремлюють такі чинники впливу зовнішнього середовища на господарську діяльність підприємств: підвищення рівня інфляції, зміна поведінки споживача, досягнення НТП, політичні, правові, соціокультурні та економічні фактори, вступ до СОТ, ресурсне забезпечення, споживання, конкуренція, вибір та поведінка постачальника і конкурентів, спад попиту на продукцію, інновації та інвестиції, методи організації. Завдяки дії таких чинників суб'єкт господарювання може визначити власні переваги, цілі своєї діяльності та свою місію [1].

Інші дослідники виокремлюють дві групи чинників. До першої групи відносять, насамперед, «надважку» виробничу структуру економіки України. Це призвело до неефективного використання виробничих ресурсів та інвестицій. В результаті чого вітчизняна харчова промисловість характеризується надмірно високими рівнями працемісткості та низьким рівнем техніко-технологічного розвитку. Другу групу чинників, які негативно впливають на ресурсне забезпечення, на їх думку, становлять: недоліки в макроекономічній (у фінансово-кредитній, ціновій, податковій, митній, інвестиційній, науково-технологічній та екологічній) політиці щодо розвитку агропромислового виробництва, його перебудови; відсутність чіткої довгострокової політики щодо форм та методів державного управління АПК та ефективної підтримки аграрних та агропромислових товаровиробників за рахунок централізованого пільгового кредитування та інвестування їх діяльності, в тому числі експортно-спрямованої [5].

Ряд цих та інших причин зумовили стрімке падіння обсягів виробництва харчових продуктів та зниження ефективності підприємств харчової промисловості. Здебільшого у підприємств харчової промисловості відсутні кошти, що призводить до зношення їх основних засобів виробництва. Значне погіршення стану матеріально-технічної бази підприємств харчової промисловості є наслідком падіння обсягів інвестицій в основний капітал, що спричинене зниженням платоспроможності підприємств, збитковістю або низькою ефективністю господарювання. Все це стало причиною значного падіння рівня фондозабезпеченості технічної озброєності праці у харчовій промисловості [5]. Також важливою проблемою, яка впливає на розвиток підприємств харчової промисловості є низький рівень їх інвестиційної привабливості, тому джерелами фінансування підприємств, здебільшого, є власні кошти. Однак цього недостатньо для підтримання економічного розвитку та стабільної діяльності підприємств харчової промисловості.

Отже, обсяги виробництва продукції в динаміці харчової промисловості України з року в рік дедалі знижуються, що пояснюється застарілими технологіями виробництва, відсутністю модернізації основних засобів, кризовим станом в економіці країни. Рівень розвитку інфраструктури суттєво відстає від обсягів виробництва власних сировинних ресурсів для випуску продукції харчування, а також від рівня розвитку аналогічної галузі в економічно розвинених країнах.

Для зростання обсягів виробництва харчової продукції необхідно: здійснювати заходи пов'язані з реконструкцією та технічним переоснащенням основних засобів та покращенням на цій основі асортименту і якості продукції; розробляти певний фінансово-кредитний механізм функціонування підприємств харчової промисловості; посилювати сировинну складову; підвищувати кваліфікацію кадрів.

Література

1. Валінкевич Н.В. Сучасні чинники адаптації підприємств харчової промисловості до умов зовнішнього середовища в контексті глобальної

продовольчої проблеми / Н.В. Валінкевич // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2013. – № 2. – С. 12–18.

2. Вудвуд В.В. Проблеми виробництва харчової промисловості України в сучасних умовах господарювання / В.В. Вудвуд, Т.М. Шуткевич // Молодий вчений. – 2015. – № 2 (17). – С. 17-19.

3. Мостенська Т.Л. Стан та перспективи розвитку ринку продовольчих товарів в Україні / Т.Л. Мостенська // Харчова і переробна промисловість. – 2009. – № 1. – С. 8-12.

4. Топій І.І. Сучасний стан і перспективи розвитку харчової промисловості України [Електронний ресурс] / І.І. Топій, М.І. Білейчук – Режим доступу: <http://visnuk.ubsnbu.edu.ua/article/viewFile/34669/31265>

5. Шаманська О.І. Основні проблеми розвитку харчової промисловості України [Електронний ресурс] / О.І. Шаманська // Економіка сільського господарства. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64019.doc.htm.

Михайло МИХАЙЛОВ

Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Миколаїв

РОЛЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Будь-яка система прагне до стабільного стану і хоче уникнути хаосу. Однак закони діалектики свідчать про протилежне становище. Стабільність не може існувати сама по собі, без хаосу і кризи. Стабільний стан і криза — постійні антагонізми в розвитку будь-якої системи. Історично так склалося, що розвиток людства був пов'язаний із постійною боротьбою з незгодами — війнами, епідеміями, стихійними природними катаклізмами тощо. Криза, в широкому розумінні, так само потрібна системі, що розвивається, як і стабільний стан. Кризу потрібно розглядати як переломний момент у розвитку системи, що дає простір новому витку економічних змін.

Криза змінює тенденції життєдіяльності системи, тобто порушує її стійкість, радикально її оновлює. Тому очищувальна сила кризи потрібна системі не менше, ніж спокійне безтурботне життя. Це два боки однієї медалі, закон єдності й боротьби протилежностей. Без боротьби немає розвитку. Побуває думка, що криза стосується лише процесів макроекономічного розвитку, а в масштабах фірми чи підприємства є більш-менш гострі проблеми, викликані помилками чи непрофесіоналізмом управління. Такі уявлення можуть мати негативні наслідки.

Теорії криз, їх прогнозування, виходять з того, що кризи є невід'ємним етапом циклічного розвитку системи. За останнє десятиліття більшість країн світу охопила глобальна фінансово-економічна криза, не оминула вона й Україну. Складність полягає в тому, що економічна система нашої країни відноситься до транзитивних економік, тобто перебуває в стадії